

Zmiany klimatu są najprawdopodobniej największym wyzwaniem, z jakim będzie musiała zmierzyć się ludzkość w najbliższych latach. Oczekiwane i już zaobserwowane zmiany klimatu to przede wszystkim zmiany w ilości i strukturze średnich opadów atmosferycznych, wzrost średniej temperatury powietrza, regresja i topnienie lodowców, wzrost temperatury powierzchni oceanów oraz intensyfikacja ekstremalnych zjawisk pogodowych takich jak susze, pożary, powodzie, cyklony tropikalne czy sztormy. Jak ujął to przedstawiciel plemienia z Araracuara w Kolumbii: *Pada wtedy, kiedy nie powinno i jest gorąco, wtedy kiedy nie powinno*.

Choć zmiany klimatu mają poważne konsekwencje dla całej ludzkości, są grupy, które odczuwają je zdecydowanie dotkliwiej. Na całym świecie żyje około 370 milionów osób zaliczanych do ludów tubylczych, w tak różnych krajach jak Kanada, Stany Zjednoczone, Finlandia, Kenia czy Peru. Wprawdzie zgodnie z ideą samoidentyfikacji, prawo międzynarodowe nie dysponuje definicją ludów tubylczych, można wymienić pewne ich elementy charakterystyczne: są to grupy kulturowe, które cechuje kontynuacja kulturowa oraz związek z określonym terytorium, zamieszkiwanym przez nich od niepamiętnych czasów. Cechą charakterystyczną jest również oparcie gospodarki na hodowli, rolnictwie, myślistwie, rybołówstwie lub zbieractwie oraz związane z tym tradycje i praktyki kulturowe. Zdrowe środowisko jest niezbędne dla ludów tubylczych, jako że to od niego zależą szanse ich przeżycia. Coraz częstsze susze w Afryce czy Ameryce Południowej skutkują niedoborem wody pitnej. Topnienie lodowców i pokrywy lodowcowej Morza Arktycznego zmienia trasy migracyjne wielu zwierząt oraz wpływa na ich liczebność; dotyczy to przede wszystkim reniferów, które stanowią główny składnik diety społeczności tubylczej zamieszkującej Arktykę. Co więcej, topniejący lód uniemożliwia bezpieczne przemieszczanie się ludności, budowanie igloo oraz przechowywanie żywności. Bez tradycyjnych sposobów pozyskiwania pożywienia, poszczególne grupy tubylcze skazane są na wyginięcie. Zamieszkują bowiem odległe regiony, transport żywności jest więc możliwy jedynie drogą powietrzną, co z kolei generuje niebywałe koszty. Według wyliczeń władz kanadyjskich, zastąpienie tradycyjnego pożywienia żywnością importowaną kosztowałoby około 35 milionów dolarów, co znacznie przewyższa roczne dochody przeciętnej rodziny autochtonicznej. Co więcej, wydobywanie ropy naftowej w Ekwadorze, wycinka drzew w Brazylii czy budowanie tam w Nigerii, to procesy okupione mordowaniem rdzennej ludności. Tym samym, postępujące zmiany klimatu pozostawiają ludności tubylczej tylko dwie możliwości – migrację albo śmierć.

Problem ten został dostrzeżony przez społeczność międzynarodową, i choć na forum międzynarodowym dokumenty o prawach ludów tubylczych, zazwyczaj niewiążące, zaczęto przyjmować mniej niż 40 lat temu, to przede wszystkim w dorobku judykatury można dostrzec szansę na sprawiedliwość międzynarodową. Dlatego też, główna hipoteza projektu brzmi następująco: analiza porównawcza wyroków poszczególnych trybunałów praw człowieka umożliwi odnalezienie luk w istniejącym prawie międzynarodowym i tym samym pozwoli określić, jakimi możliwościami prawnymi w kwestii dochodzenia roszczeń, dysponują członkowie ludów tubylczych. W projekcie zostanie ustalone, poprzez analizę przepisów, w szczególności dotyczących prawa do środowiska, prawa do wody, prawa do żywności oraz prawa do kultury, jak prawo międzynarodowe spełnia swą funkcję ochronną wobec wyzwań związanych ze zmianami klimatu. Nie bez znaczenia pozostaje również kwestia odpowiedzialności państw za działania aktorów niepaństwowych, takich jak międzynarodowe korporacje, których działalność generuje duże ilości gazów cieplarnianych. Analiza przepisów wraz z analizą orzecznictwa trybunałów międzynarodowych, pozwoli na udzielenie odpowiedzi na pytanie badawcze, czy prawo międzynarodowe jest skuteczne w walce ze skutkami zmian klimatycznych.

Zaplanowane badania mogą wpłynąć na rozwój nauk prawnych na kilka sposobów. Przede wszystkim, wnioski wyciągnięte z sytuacji ludów tubylczych dotyczące złożoności zmian klimatu mogą mieć kluczowe znaczenie dla całej ludzkości, a model prawnej ochrony ludów tubylczych w kontekście degradacji środowiska może stanowić punkt odniesienia dla przyszłej ochrony przed zmianami klimatu. Dlatego też wyniki badań, opublikowane w czasopiśmie o zasięgu międzynarodowym, mogą nie tylko przyczynić się do nowego podejścia do tego ogólnoswiatowego problemu, ale także wprowadzić nowe paradygmaty, które wpłyną na rozwój normatywnej dyskusji na temat walki ze zmianami klimatycznymi.